

Lagutskottets betänkande

1976/77: 24

med anledning av propositionen 1976/77:5 med förslag till preskriptionslag, m. m.

Ärendet

I propositionen 1976/77:5 har regeringen (justitiedepartementet) – efter hörande av lagrådet – föreslagit riksdagen att anta i propositionen framlagda förslag till

1. preskriptionslag,
2. lag om ändring i förordningen (1862:10 s. 1) om tioårig preskription och om kallelse å okända borgenärer,
3. lag om ändring i föräldrabalken,
4. lag om ändring i förordningen den 28 juni 1798 angående vissa omständigheter uti lagsöknings- och utmättningsmål,
5. lag om upphävande av lagen (1946:843) om tid för framställande av anspråk mot löftesman enligt 4 § förordningen den 28 juni 1798 angående vissa omständigheter uti lagsöknings- och utmättningsmål,
6. lag om ändring i lagen (1927:56) om gälds betalning genom penningars nedsättande i allmänt förvar,
7. lag om ändring i lagen (1942:263) om preskription av rätt till medel som inestå hos offentlig myndighet,
8. lag om ändring i lagen (1902:71 s. 1) innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar,
9. lag om ändring i vattenlagen (1918:523),
10. lag om ändring i lagen (1931:152) med vissa bestämmelser mot illojal konkurrens,
11. lag om ändring i lagen (1973:1150) om förvaltning av samfälligheter.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll hänvisar utskottet till vad utskottet anför på s. 18.

I ärendet har företrädare för justitiedepartementet, konsumentverket, bankinspektionen, Svenska bankföreningen, Svenska sparbanksföreningen, Sveriges föreningsbankers förbund, Götabanken, köplagutredningen, Sveriges advokatsamfund, Sveriges industriförbund, Sveriges hantverks- och industriorganisation, Sveriges grossistförbund, Sveriges mekanförbund, ASEA samt Kooperativa förbundet framfört synpunkter på de föreliggande förslagen.

Skrivelser har till utskottet inkommit från Svenska bankföreningen, Svenska sparbanksföreningen och Sveriges föreningsbankers förbund, Sveriges industriförbund, Svenska handelskammarförbundet, Sveriges grossistförbund och Sveriges hantverks- och industriorganisation samt Patienternas

riksförbund. Vidare har från konsumentverket inkommit en sammanställning över till verket anmälda dubbelkrav.

En delegation från utskottet har vid besök i Helsingfors, Köpenhamn och Oslo av företrädare för justitiedepartementen i Finland, Danmark och Norge inhämtat upplysning om gällande rätt på området och pågående lagstiftningsarbete. Företrädare för vederbörande lands näringsliv och konsumentintressen har vidare framfört synpunkter på frågan om enhetlig nordisk lagstiftning om preskription.

Lagförslagen

De i propositionen framlagda lagförslagen har följande lydelse:

1 Förslag till Preskriptionslag

Härigenom föreskrives följande.

Inledande bestämmelser

1 § Denna lag gäller i fråga om preskription av fordran, i den mån ej annat följer av vad som är särskilt föreskrivet.

Lagen gäller ej fordran på medel som inestår hos bank.

Preskriptionstid

2 § Fordran preskriberas tre år efter den dag fordringen tidigast kan göras gällande.

Preskriptionstiden är dock tio år för

1. fordran som grundar sig på löpande skuldebrev,
2. fordran som grundar sig på annat skriftligt fordringsbevis, såvida icke fordringen avser köp enligt konsumentköplagen (1973:877) eller tjänst som har tillhandahållits konsument under förhållanden motsvarande dem som anges i 1 § konsumentköplagen.

I fråga om preskriptionsavbrott och om ny preskriptionstid efter sådant avbrott finns bestämmelser i 6–8 §§.

3 § Har borgenären giltig ursäkt för att ej avbryta preskription i tid på grund av att han saknar kännedom om sin fordran eller om vem som är gäldenär, på grund av att gäldenären icke kan anträffas eller av annan anledning, preskriberas fordringen tidigast ett år efter den dag sådan omständighet ej längre föreligger.

Preskriptionstiden får ej förlängas enligt första stycket med mer än sammanlagt tio år.

4 § Fordran på skadestånd i anledning av brott preskriberas ej före utgången av tiden för åtalpreskription, om icke frågan om ansvar för brottet har avgjorts dessförinnan. Har så skett, preskriberas fordringen ett år efter den dag dom eller slutligt beslut meddelades, om icke preskriptionstiden går ut senare enligt 2 eller 3 §.

Har någon häktats eller erhållit del av åtal för brott före utgången av tiden för åtalpreskription men har ansvarsfrågan icke avgjorts dessförinnan, preskriberas fordran mot honom på skadestånd i anledning av brottet tidigast ett år efter den dag dom eller slutligt beslut meddelades.

5 § Utan hinder av 2–4 §§ preskriberas fordran på skadestånd senast trettio år efter det att den skadegörande handlingen företogs, om icke åtgärd som anges i 6 § har vidtagits dessförinnan. Vid skada på grund av underlåtenhet räknas tiden från den dag åtgärd senast borde ha vidtagits.

Preskriptionsavbrott

6 § Preskription avbrytes genom att

1. gäldenären utfäster betalning, erlägger ränta eller amortering eller erkänner fordringen på annat sätt gentemot borgenären,
2. borgenären väcker talan mot gäldenären, ansöker om lagsökning eller betalningsföreläggande, påkallar tillämpning av skiljeavtal eller söker verkställighet för fordringen,
3. borgenären åberopar fordringen till kvittning eller som grund för annan invändning vid domstol, i skiljeförfarande eller hos exekutiv myndighet eller
4. borgenären åberopar fordringen till stöd för ansökan att gäldenären skall försättas i konkurs eller bevakar fordringen i gäldenärens konkurs.

Verkan av preskriptionsavbrott

7 § Avbrytes preskription genom gäldenärens erkännande, löper ny preskriptionstid enligt 2 § från dagen för erkännandet.

8 § Har borgenären vidtagit åtgärd enligt 6 §, löper en preskriptionstid av tio år i den mån fordringen fastställs genom dom eller liknande avgörande eller borgenären får betalningsrätt för fordringen i gäldenärens konkurs. Preskriptionstiden räknas från den dag målet eller konkursen avslutas eller från den senare dag då fordringen tidigast kan göras gällande.

Första stycket äger motsvarande tillämpning, om åtgärd för verkställighet vidtages utan att borgenären får full betalning för sin fordran.

Skall preskriptionstid ej löpa enligt första eller andra stycket, beräknas preskriptionstid som om borgenären ej hade vidtagit åtgärd enligt 6 §. Preskription inträder dock tidigast ett år efter den dag målet eller konkursen avslutades.

Innebörden av preskription

9 § Preskription innebär att borgenären förlorar rätten att kräva ut sin fordran.

Preskription av huvudfordran omfattar även fordran på ränta och annan tilläggsförpliktelse samt fordran på grund av borgen.

10 § Har flera gäldenärer åtagit sig eller förpliktats att svara solidariskt för samma skuld och inträder preskription i förhållande till någon av dem, får hans an-

del ej utkrävas hos de andra gäldenärerna. Andel beräknas efter huvudtalet, om icke annat har bestämts genom avtal eller avgörande varom borgenären har fått kännedom i god tid före preskriptionens inträde.

Uppkommer i fall som avses i första stycket brist hos någon av de kvarvarande gäldenärerna, fördelas ansvaret för bristen mellan övriga kvarvarande gäldenärer och borgenären. Därvid svarar envar gäldenär i förhållande till sin andel och borgenären i förhållande till den andel som har preskriberats.

11 § Utan hinder av preskription får fordran användas till kvittning, om den icke var preskriberad vare sig när borgenären förvärvade den eller när han kom i skuld till gäldenären.

12 § Preskription inskränker icke borgenärens rätt att uttaga sin fordran ur egendom i vilken han har panträtt eller retentionsrätt till säkerhet för fordringen.

Särskilda bestämmelser

13 § Avtal att fordran ej skall preskriberas eller att preskription skall kunna avbrytas på annat sätt än som föreskrives i denna lag är ogiltigt.

14 § Avtal om förlängning av preskriptionstid är giltigt endast om det har ingåtts efter fordringens tillkomst. Förlängning får ske med högst tre år i sänder från dagen för avtalet och sammanlagt med högst tio år från den dag preskriptionstiden annars skulle ha löpt ut.

Begränsningarna i första stycket gäller ej fordran enligt obligation eller annat skuldebrev som avses i 4 § första stycket lagen (1936:81) om skuldebrev.

15 § Vidtages utomlands rättslig åtgärd som avses i 6 § 2–4, medför åtgärden verkningar enligt denna lag, om det med hänsyn till gäldenärens förhållanden och omständigheterna i övrigt föreligger skäligen anledning att åtgärden vidtages i den främmande staten.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1977.

Lagen tillämpas även på fordran som har tillkommit före ikraftträdandet och som icke har preskriberats dessförinnan enligt äldre bestämmelser. Har preskriptionsavbrytande åtgärd vidtagits enligt äldre bestämmelser, skall verkan av åtgärden bestå även efter ikraftträdandet. Preskriptionstiden skall dock bestämmas enligt den nya lagen.

Fordran som avses i andra stycket preskriberas ej före den 1 juli 1980, om icke preskription skulle ha inträtt dessförinnan även enligt äldre bestämmelser.

I fråga om sådan fordran på skatt eller allmän avgift varom särskilda bestämmelser om preskription icke har meddelats skall förordningen (1862:10 s. 1) om tioårig preskription och om kallelse å okända borgenärer äga fortsatt tillämpning i sin lydelse vid utgången av juni 1977.

2 Förslag till

Lag om ändring i förordningen (1862:10 s. 1) om tioårig preskription och om kallelse å okända borgenärer

Härigenom föreskrives i fråga om förordningen (1862:10 s. 1) om tioårig preskription och om kallelse å okända borgenärer¹

dels att 1–8, 16, 19 och 20 §§ skall upphöra att gälla,

dels att i 18 § ordet "förordning" skall bytas ut mot "lag",

dels att rubriken till förordningen samt 14 och 17 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Lag om kallelse på okända borgenärer²

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

14 §³

Är borgenärs fordran intecknad i luftfartyg, eller har han lös egendom såsom pant eller eljest under panträtt i handom; njute han ur den egendom, som sålunda häftar, betalning, ändå att han ej, efter kallelse å okända borgenärer, sin fordran angiver. Om rätt till kvittning för genfordran vare ock lag som i 7 § sägs ändå att den fordran ej blivit efter sådan kallelse angiven.

Är borgenärs fordran intecknad i luftfartyg, eller har han lös egendom såsom pant eller eljest under panträtt i handom; njute han ur den egendom, som sålunda häftar, betalning, ändå att han ej, efter kallelse å okända borgenärer, sin fordran angiver. Utan hinder av att fordran ej blivit efter sådan kallelse bevakad äger borgenär, som är i skuld till gäldenären, använda sin fordran till kvittning mot skulden, om tiden för fordringens bevakning icke var ute vare sig när borgenären förvärvade fordringen eller när han kom i skuld till gäldenären.

¹ Senaste lydelse av

1 § 1915:60

3 § 1973:1071 (jfr 1975:909)

5 § 1936:96

16 § 1933:326

20 § 1933:326.

² Senaste lydelse av förordningens rubrik 1933:326.

³ Senaste lydelse 1973:1071 (jfr 1975:909).

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*17 §⁴

Varder egendom till konkurs avträdd före inställelsedag, som i kallelse å okända borgenärer utsatt är, och har borgenär, före nämnda dag, till konkursdomaren givit bevakningsinlaga i konkursen in, på sätt i konkurslagen stadgas; vare ej pliktig att sin sålunda bevakade fordran jämväl efter sådan kallelse anmäla. Samma lag vare, där före den i kallelsen utsatta inställelsedag *offentlig ackordsförhandling* inletts och borgenär före nämnda dag anmält sin fordran, på sätt i *lagen om ackordsförhandling utan konkurs* är stadgat.

Varder egendom till konkurs avträdd före inställelsedag, som i kallelse å okända borgenärer utsatt är, och har borgenär, före nämnda dag, till konkursdomaren givit bevakningsinlaga i konkursen in, på sätt i konkurslagen stadgas; vare ej pliktig att sin sålunda bevakade fordran jämväl efter sådan kallelse anmäla. Samma lag vare, där före den i kallelsen utsatta inställelsedag *förhandling om offentligt ackord* inletts och borgenär före nämnda dag anmält sin fordran, på sätt i *ackordslagen (1970:847)* är stadgat.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1977.

3 Förslag till**Lag om ändring i föräldrabalken**

Härigenom föreskrives att 13 kap. 10 § föräldrabalken¹ skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

13 kap.

10 §

Vill den omyndige, sedan han blivit myndig, eller ny förmyndare göra anspråk på ersättning efter vad i 9 § stadgas, skall han, såframt de handlingar, varom i 16 kap. 12 § förmäles, överlämnats till honom efter vad där sägs, inom ett år därefter väcka talan om anspråket, eller vare sin talan förlustig. Vad sålunda stadgats skall ej äga tillämpning, om den avgående förmyndaren

Omyndigs fordran på förmyndaren preskriberas tidigast tre år efter den dag förmyndarens befattning upphörde.

⁴ Senaste lydelse 1933:326.

¹ Balken omtryckt 1976:612

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

*daren gjort sig skyldig till brottsligt för-
farande.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1977.

Lagen tillämpas även på fordran som har tillkommit före ikraftträdandet och som icke har preskriberats dessförrinnan.

4 Förslag till

Lag om ändring i förordningen den 28 juni 1798 angående vissa omständigheter uti lagsöknings- och utmättningsmål

Häri genom föreskrives att 4 § förordningen den 28 juni 1798 angående vissa omständigheter uti lagsöknings- och utmättningsmål skall upphöra att gälla vid utgången av juni 1977.

5 Förslag till

Lag om upphävande av lagen (1946:843) om tid för framställande av anspråk mot löftesman enligt 4 § förordningen den 28 juni 1798 angående vissa omständigheter uti lagsöknings- och utmättningsmål

Häri genom föreskrives att lagen (1946:843) om tid för framställande av anspråk mot löftesman enligt 4 § förordningen den 28 juni 1798 angående vissa omständigheter uti lagsöknings- och utmättningsmål skall upphöra att gälla vid utgången av juni 1977.

6 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1927:56) om gälds betalning genom penningars nedsättande i allmänt förvar

Häri genom föreskrives att 1 och 7 §§ lagen (1927:56) om gälds betalning genom penningars nedsättande i allmänt förvar skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Vägrar borgenär att mottaga erbjuden betalning av förfallen gäld, som skall erläggas i penningar, eller är på grund av borgenärs bortovaro eller sjukdom eller någon annan av honom beroende omständighet gäldenären hindrad att verkställa betalning av sådan gäld, äge gäldenären fullgöra betalningen genom att för borgenärens räkning nedsätta beloppet hos över-exekutor.

Lag samma vare, där gäldenären ej vet eller bör veta vem som är borgenär, så ock där ovisshet råder om vem av två eller flera som är rätt borgenär samt gäldenären icke skäligen kan anses pliktig att på eget äventyr bedöma, till vilken av dem betalningen skall erläggas.

Nedsättning av belopp som inestår på räkning hos bank får ske även i annat fall än som anges i första och andra styckena, när tio år har förflutit från det insättning eller uttag senast gjordes.

7 §

Är, då *tjugu* år förflutit från det nedsättning skett, det nedsatta beloppet fortfarande inestående och finnes ej anledning till antagande, att fråga om rätt till beloppet är beroende på prövning, må beloppet, ändå att gäldenären icke gjort förbehåll som i 4 § sägs, av honom lyftas, där han därtill anmäler sig inom *natt och* år. Göres ej sådan anmälan, tillfaller beloppet *kronan*.

Är, då *tio* år förflutit från det nedsättning skett, det nedsatta beloppet fortfarande inestående och finnes ej anledning till antagande, att fråga om rätt till beloppet är beroende på prövning, må beloppet, ändå att gäldenären icke gjort förbehåll som i 4 § sägs, av honom lyftas, där han därtill anmäler sig inom *tre* år. Göres ej sådan anmälan, tillfaller beloppet *staten*.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1977. I fråga om nedsättning som har skett före ikraftträdandet gäller äldre bestämmelser.

7 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1942:263) om preskription av rätt till medel som innestå hos offentlig myndighet

Härigenom föreskrives i fråga om lagen (1942:263) om preskription av rätt till medel som innestå hos offentlig myndighet

dels att 1 § skall ha nedan angivna lydelse.

dels att i 2 § ordet "kronan" skall bytas ut mot "staten".

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Hava medel, i annat fall än som avses i lagen om gälds betalning genom penningars nedsättande i allmänt förvar, enligt lag eller författning inbetalts till offentlig myndighet för att utgivas till den som finnes berättigad därtill, och äro medlen, då *tjugu* år förflutit från inbetalningen, fortfarande innestående, utan att rätten att utbekomma dem är beroende av framtida händelse, äge den som inbetalt medlen lyfta beloppet jämte upplupen ränta, om anledning ej finnes till antagande att fråga om rätt till medlen är beroende på prövning och han anmäler sig inom *natt* och år. Vad nu sagts om den som inbetalt medel till offentlig myndighet skall, där medel uttagits genom exekutiv förrättning, gälla den, hos vilken förrättningen ägt rum.

Den, som vill lyfta nedsatt fullföljdsavgift, vare pliktig att anmäla sig inom tjuguett år från det nedsättningen skett.

Hava medel, i annat fall än som avses i lagen om gälds betalning genom penningars nedsättande i allmänt förvar, enligt lag eller författning inbetalts till offentlig myndighet för att utgivas till den som finnes berättigad därtill, och äro medlen, då *tio* år förflutit från inbetalningen, fortfarande innestående, utan att rätten att utbekomma dem är beroende av framtida händelse, äge den som inbetalt medlen lyfta beloppet jämte upplupen ränta, om anledning ej finnes till antagande att fråga om rätt till medlen är beroende på prövning och han anmäler sig inom *tre* år. Vad nu sagts om den som inbetalt medel till offentlig myndighet skall, där medel uttagits genom exekutiv förrättning, gälla den, hos vilken förrättningen ägt rum.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1977. I fråga om inbetalning som har skett före ikraftträdandet gäller äldre bestämmelser.

8 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1902:71 s. 1), innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar

Härigenom föreskrives att 11 § lagen (1902:71 s. 1), innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar¹, skall upphöra att gälla vid utgången av juni 1977.

9 Förslag till

Lag om ändring i vattenlagen (1918:523)

Härigenom föreskrives att 2 kap. 24 §, 7 kap. 57 § och 8 kap. 35 § vattenlagen (1918:523) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

24 §

Där genom byggnad, vilken verkställts i enlighet med beslut, som i 22 § sägs, eller genom hushållningen med vattnet i överensstämmelse med reglerna i sådant beslut vållas skada eller intrång, som vid beslutets meddelande icke av vattendomstolen förutsetts, må utan hinder av bestämmelsen i 22 § den, som lider skadan eller intrånget, framställa anspråk å ersättning enligt reglerna i 9 kap.: *dock skall* sådant anspråk för att kunna upptagas till prövning anmälas hos vattendomstolen inom fem år eller den längre tid, högst tolv år, som vattendomstolen i beslutet må hava föreskrivit, räknat från utgången av den för byggnadens fullbordande i beslutet eller ock sedermera i anledning av sökt anstånd bestämda tiden.

Där genom byggnad, vilken verkställts i enlighet med beslut, som i 22 § sägs, eller genom hushållningen med vattnet i överensstämmelse med reglerna i sådant beslut vållas skada eller intrång, som vid beslutets meddelande icke av vattendomstolen förutsetts, må utan hinder av bestämmelsen i 22 § den, som lider skadan eller intrånget, framställa anspråk å ersättning enligt reglerna i 9 kap. *I stället för bestämmelserna i preskriptionslagen (1976:000) gäller därvid att* sådant anspråk för att kunna upptagas till prövning *skall* anmälas hos vattendomstolen inom fem år eller den längre tid, högst tolv år, som vattendomstolen i beslutet må hava föreskrivit, räknat från utgången av den för byggnadens fullbordande i beslutet eller ock sedermera i anledning av sökt anstånd bestämda tiden.

¹ Senaste lydelse av 11 § 1958:429.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Är skada eller intrång, som i första stycket avses, av betydighet, må inom tid, som gäller för anmälan av anspråk enligt nämnda stycke, talan föras om meddelande av sådana ändrade föreskrifter rörande hushållningen med vattnet och vidtagande på ägarens bekostnad av sådana förändringar i byggnadens anordnande, som utan att förnärma tredje mans rätt eller för ägaren medföra väsentlig olägenhet äro ägnade att förebygga eller i största möjliga mån minska skadan eller intrånget för framtiden.

7 kap.

57 §¹

Där genom utförande i enlighet med utlåtande eller beslut, som i 56 § sägs, av företag, som i detta kap. avses, vållas skada eller intrång, som vid utlåtandets eller beslutets meddelande icke av synemännen eller av vattendomstolen förutsetts, må utan hinder av bestämmelserna i nämnda § den, som lider skadan eller intrånget, framställa anspråk å ersättning enligt reglerna i 9 kap.; dock skall sådant anspråk för att kunna upptagas till prövning anmälas hos vattendomstolen inom fem år eller den längre tid, högst tolv år, som i utlåtandet eller beslutet må hava föreskrivits, räknat från utgången av den för företagets fullbordande i utlåtandet eller beslutet eller ock sedermera i anledning av sökt anstånd bestämda tiden.

Där genom utförande i enlighet med utlåtande eller beslut, som i 56 § sägs, av företag, som i detta kap. avses, vållas skada eller intrång, som vid utlåtandets eller beslutets meddelande icke av synemännen eller av vattendomstolen förutsetts, må utan hinder av bestämmelserna i nämnda § den, som lider skadan eller intrånget, framställa anspråk å ersättning enligt reglerna i 9 kap. I stället för bestämmelserna i preskriptionslagen (1976:000) gäller därvid att sådant anspråk för att kunna upptagas till prövning skall anmälas hos vattendomstolen inom fem år eller den längre tid, högst tolv år, som i utlåtandet eller beslutet må hava föreskrivits, räknat från utgången av den för företagets fullbordande i utlåtandet eller beslutet eller ock sedermera i anledning av sökt anstånd bestämda tiden.

Är skada eller intrång, som i första stycket avses, av betydighet, må inom tid, som gäller för anmälan av anspråk enligt nämnda stycke, talan föras om meddelande av sådana ändrade föreskrifter rörande skötseln av de för företaget gjorda anläggningar och vidtagande på deltagarnas i företaget bekostnad av sådana åtgärder, som utan att förnärma tredje mans rätt eller

¹ Senaste lydelse 1920:459.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

för företaget medföra väsentlig olägenhet äro ägnade att förebygga eller i största möjliga mån minska skadan eller intrånget för framtiden.

8 kap.

35 §²

Om skada eller intrång orsakas av företag som utföres med stöd av beslut eller utlåtande enligt 34 § och skadan eller intrånget icke förutsetts när beslutet eller utlåtandet meddelades, kan den skadelidande yrka ersättning enligt 9 kap. utan hinder av bestämmelserna i 34 §. För att anspråket skall kunna upptagas till prövning skall det anmälas hos vattendomstolen inom fem år eller den längre tid, högst tolv år, som kan ha föreskrivits i beslutet eller utlåtandet. Tiden räknas från utgången av den tid för företagets slutförande som bestämts i beslutet eller utlåtandet eller som fastställts senare med anledning av begäran om anstånd.

Om skada eller intrång orsakas av företag som utföres med stöd av beslut eller utlåtande enligt 34 § och skadan eller intrånget icke förutsetts när beslutet eller utlåtandet meddelades, kan den skadelidande yrka ersättning enligt 9 kap. utan hinder av bestämmelserna i 34 §. *I stället för bestämmelserna i preskriptionslagen (1976:1000) gäller därvid att anspråket för att kunna upptagas till prövning skall anmälas hos vattendomstolen inom fem år eller den längre tid, högst tolv år, som kan ha föreskrivits i beslutet eller utlåtandet. Tiden räknas från utgången av den tid för företagets slutförande som bestämts i beslutet eller utlåtandet eller som fastställts senare med anledning av begäran om anstånd.*

Är skada eller intrång som avses i första stycket av betydighet, kan den skadelidande föra talan om att på företagets bekostnad sådana åtgärder skola vidtagas som äro ägnade att förebygga eller i största möjliga mån minska skadan eller intrånget för framtiden utan att förnärma tredje mans rätt eller medföra väsentlig olägenhet för företaget. Talan skall föras inom tid som gäller för anmälan av anspråk enligt första stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1977.

² Senaste lydelse 1969:393.

10 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1931:152) med vissa bestämmelser mot illojal konkurrens

Härigenom föreskrives att 13 § lagen (1931:152) med vissa bestämmelser mot illojal konkurrens skall upphöra att gälla vid utgången av juni 1977.

11 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1973:1150) om förvaltning av samfälligheter

Härigenom föreskrives att 62 § lagen (1973:1150) om förvaltning av samfälligheter skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

62 §

Samfällighetsförening får ej upplösas förrän alla dess skulder betalats eller de medel som fordras för betalningen nedsatts hos länsstyrelsen. I samband med upplösningen får kallelse sökas på föreningens okända borgenärer. *De i förordningen (1862:10 s. 1) om tioårig preskription och om kallelse å okända borgenärer meddelade bestämmelserna om sådan kallelse* äger därvid motsvarande tillämpning.

Samfällighetsförening får ej upplösas förrän alla dess skulder betalats eller de medel som fordras för betalningen nedsatts hos länsstyrelsen. I samband med upplösningen får kallelse sökas på föreningens okända borgenärer. *Bestämmelserna i lagen (1862:10 s. 1) om kallelse på okända borgenärer* äger därvid motsvarande tillämpning.

Överstiger vid upplösningen av föreningen dess tillgångar skulderna, skall överskottet skiftas mellan medlemmarna enligt grunder som föreningsstämman beslutat. Vad som nu sagts gäller ej, om annat föreskrives i stadgarna.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1977.

Utskottet

I propositionen läggs fram förslag till ny lagstiftning om preskription av fordringar. Förslaget har inte föranlett några motioner. I skrivelser till utskottet har emellertid olika organisationer framfört viss kritik av förslaget. Med anledning härav har utskottet hållit en hearing i ärendet, varvid företrädare för justitiedepartementet, vissa myndigheter och organisationer anfört synpunkter på de föreliggande lagförslagen. Beträffande deltagande myndigheter och organisationer hänvisar utskottet till förteckningen på s. 1.

Propositionen har sin grund i ett långvarigt nordiskt lagstiftningssamarbete. För att få frågan om behovet av en enhetlig nordisk lagstiftning på området närmare belyst har en delegation från utskottet besökt Helsingfors, Köpenhamn och Oslo och därvid sammanträffat med företrädare för resp. lands justitiedepartement, näringsliv och konsumentintressen.

Utskottet lämnar i det följande först en kortfattad översikt över gällande rätt i de nordiska länderna och en redogörelse för det nordiska lagstiftningsarbetet på området varefter utskottet behandlar de föreliggande lagförslagen.

Gällande svensk rätt

Gällande bestämmelser om preskription av fordran återfinns i förordningen (1862:10 s. 1) om tioårig preskription och om kallelse å okända borgenärer (preskriptionsförordningen). Även om bestämmelserna under årens lopp genomgått vissa ändringar är de grundläggande principerna oförändrade sedan förordningens tillkomst. Preskriptionstiden är tio år. Tiden räknas från fordringens tillkomst. Förfallodagen saknar således betydelse för preskriptionstidens beräkning. För preskriptionsavbrott räcker det med ett formlost krav eller en muntlig påminnelse. Efter varje preskriptionsavbrott börjar en ny tioårig preskriptionstid löpa. Försummelse att bryta preskription medför att borgenären i princip förlorar sin rätt att få betalt för fordringen av gäldenären. Det bör nämnas att domstol inte ex officio beaktar frågan om preskription. Gäldenären måste göra preskriptionsinvändning för att få preskriptionsfrågan prövad.

Vid sidan av de allmänna reglerna om preskription finns särskilda regler om preskription av fordringar i olika specialförfattningar. Dessa regler avviker i flera hänseenden från bestämmelserna i preskriptionsförordningen. I allmänhet föreskriver de en kortare preskriptionstid. Utgångspunkten för preskriptionstiden är ofta en annan än fordringens tillkomst. Även reglerna om preskriptionsavbrott och om verkan av preskription skiljer sig i många fall från de allmänna bestämmelserna.

Gällande rätt i övriga nordiska länder

I dansk rätt finns allmänna bestämmelser om fordringspreskription i Danske Lov. Enligt huvudregeln är preskriptionstiden tjugo år från fordringens tillkomst. Preskriptionsavbrott kan ske helt formlost genom att borgenären erinrar gäldenären om sitt krav och visar att han håller fast vid detta. I en lag från 1908 om *forældelse* (preskription) av visse fordringar föreskrivs en kortare preskriptionstid beträffande vissa särskilt angivna typer av fordringar, framför allt sådana som är att hänföra till den dagliga hushållningen. Preskriptionstiden enligt 1908 års lag är fem år. Har skuldebrev utfärdats gäller dock den allmänna preskriptionstiden. Den femåriga preskriptionstiden löper från den dag borgenären kan kräva betalning. Preskriptionsavbrott kan ske genom gäldenärens erkännande av skulden. Detta behöver inte ske uttryckligen, utan det räcker med att amortering eller räntebetalning görs av gäldenären. Förutom genom gäldenärens erkännande kan preskription avbrytas endast genom att borgenären vidtar processuella åtgärder och utan onödigt uppehåll fullföljer dessa till förlikning, dom eller annat rättsligt avgörande. Det bör anmärkas att den tjugoåriga preskriptionstiden gäller vid sidan av den femåriga och således fungerar som en yttersta preskriptionstid.

Den norska rättens allmänna preskriptionsregler finns i 1896 års lag om *forældelse* (preskription) av fordringar. Enligt huvudregeln är preskriptionstiden tio år. För vissa särskilt uppräknade fordringar, vilka torde kunna betecknas som vardagslivets fordringar, föreskrivs en treårig preskriptionstid. Har skuldebrev utfärdats för en sådan fordran gäller dock den tioåriga preskriptionstiden. För vissa slag av fordringar, bl. a. fordringar på medel insatta i bank, gäller en tjugoårig preskriptionstid. Preskriptionstiden räknas i allmänhet från förfallodagen. I samtliga fall gäller att preskription kan avbrytas, förutom genom gäldenärens erkännande av skulden, endast genom att borgenären vidtar processuella åtgärder.

I Finland finns allmänna regler om preskription i en förordning från år 1868. Bestämmelserna om preskription överensstämmer med de ovan redovisade svenska reglerna. Med anledning av vad som anförs i propositionen (s. 131) om att fordran på grund av bankinsättning inte kan bli preskriberad på annat sätt än genom ett kungörelseförfarande när tio år förflutit från det bankräkningen senast användes, vill utskottet framhålla att efter lagändring år 1969 gäller numera att sådan fordran är preskriberad utan kungörelse när tio år förflutit efter utgången av det kalenderår under vilket bankräkningen senast begagnats.

På Island gäller som huvudregel en tioårig preskriptionstid. I fråga om vissa fordringar är preskriptionstiden dock tjugo år. För vardagslivets fordringar gäller en preskriptionstid på fyra år. Preskriptionsavbrott kan ske endast genom att gäldenären erkänner skulden eller borgenären vidtar processuella åtgärder.

Tilläggas bör att liksom i Sverige finns i de övriga nordiska länderna särskilda preskriptionsregler i olika specialförfattningar.

Utskottet vill också peka på att i det ovan använda begreppet vardagslivets fordringar inryms inte endast konsumentfordringar utan även fordringar utanför konsumentområdet.

Arbetet på en reformering av preskriptionslagstiftningen

Under en följd av år har man inom ramen för det nordiska lagstiftnings-samarbetet sökt utarbeta moderna och enhetliga regler om preskription. Redan år 1951 tillkallades sakkunniga i Danmark, Finland, Norge och Sverige med uppdrag att se över bestämmelserna om fordringspreskription. De sakkunniga lade år 1957 fram betänkanden med i allt väsentligt överensstämmande förslag till ny preskriptionslagstiftning. Förslagen byggde i stor utsträckning på gällande norsk rätt. Remisskritiken blev negativ. Framför allt ansågs bestämmelserna invecklade och svårtillgängliga. Förslagen ledde inte till lagstiftning i något av de nordiska länderna.

Tanken på en enhetlig nordisk lagstiftning på området gavs emellertid inte upp. År 1965 antog Nordiska rådet en rekommendation till de nordiska regeringarna att genomföra en gemensam lagstiftning som skulle baseras på en preskriptionstid om tio år i allmänhet och en kortare preskriptionstid för fordringar i det dagliga livet. Sedan man påföljande år enats om principerna för det fortsatta lagstiftningsarbetet kom detta efter en tid att avbrytas i avvaktan på resultatet av pågående lagstiftningsarbete inom Europarådet och FN. Arbetet inom FN ledde år 1974 till antagandet av en konvention angående preskription i internationella köpförhållanden. Av de nordiska länderna har endast Norge anslutit sig till FN-konventionen.

Det nordiska samarbetet på ifrågakvarande område återupptogs så småningom, och år 1972 uppnåddes principiell enighet om huvuddragen i ett förslag till samnordiska regler om preskription. På grundval av denna överenskommelse lades för svenskt vidkommande år 1975 fram förslag till ny preskriptionslag i promemorian (Ds Ju 1975:11) Preskription. Enligt huvudregeln i promemoriaförslaget skulle en fordran preskriberas tre år efter förfallodagen. Den skulle dock alltid preskriberas tio år efter tillkomsten, om den inte förfallit till betalning dessförinnan eller om inte preskriptionsavbrott skett. För preskriptionsavbrott krävdes enligt förslaget i princip att gäldenären erkände skulden eller att borgenären inledde rättsligt förfarande. När det var fråga om ännu inte förfallen fordran gav förslaget dock borgenären rätt att avbryta preskription genom en skriftlig erinran.

Departementspromemorian har lagts till grund för ifrågakvarande proposition. Till följd av det i vissa hänseenden negativa remissutfallet har promemoriaförslaget dock, såsom kommer att framgå av det följande, blivit föremål för en betydande omarbetning.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att bestämmelserna om preskription i 1862 års preskriptionsförordning upphävs och ersätts av en ny preskriptionslag.

Ett huvudsyfte med förslaget är att åstadkomma att fordringar avvecklas snabbare än f. n. Detta kommer till uttryck på två sätt. Dels föreslås en förkortning av den allmänna preskriptionstiden. Dels föreslås en skärpning av reglerna om preskriptionsavbrott.

Enligt huvudregeln skall en fordran preskriberas tre år efter den dag den tidigast kan göras gällande. Tiden skall dock vara tio år för fordran som grundar sig på skuldebrev eller annat skriftligt fordringsbevis, såvida inte fordringen avser ett konsumentköp eller en konsumenttjänst. En tioårig preskriptionstid skall gälla också för fordran som har fastställts genom dom e. d. Lagen gäller ej fordran på medel som inestår hos bank.

Preskription skall liksom f. n. kunna avbrytas av både gäldenären och borgenären. I fråga om preskriptionsavbrott från gäldenärens sida behålls nuvarande regler. Preskriptionen skall således anses avbruten om gäldenären erkänner skulden. Det behöver inte ske uttryckligen utan kan också ske genom att han betalar amortering eller ränta eller på annat sätt.

När det gäller preskriptionsavbrytande åtgärder från borgenärens sida krävs enligt förslaget i princip att borgenären väcker talan mot gäldenären eller på annat sätt inleder rättsligt förfarande. Liksom f. n. skall preskriptionsavbrott normalt medföra att ny preskriptionstid börjar löpa. Har preskription avbrutits genom väckande av talan, räknas dock ny preskriptionstid endast om fordringen blir fastställd genom dom e. d. I annat fall löper en kortare tilläggsfrist från det förfarandet avslutas.

Har preskription inträtt, innebär det liksom nu att borgenären i princip förlorar rätten att kräva ut sin fordran. Preskription av huvudfordran omfattar enligt förslaget också fordran på ränta o. d. och fordran på grund av borgen. Liksom hittills skall en preskriberad fordran under vissa förutsättningar få användas till kvittning.

De föreslagna bestämmelserna är i väsentliga avseenden tvingande. Avtal om att fordran inte skall preskriberas eller att preskription skall avbrytas på annat sätt än det föreskrivna skall sålunda vara ogiltigt. Vidare skall avtal om förlängning av preskriptionstiden vara giltigt endast om det har ingåtts efter fordringens tillkomst. Sådant avtal får gälla bara under begränsad tid.

Den nya lagen föreslås träda i kraft den 1 juli 1977. Enligt förslaget skall de nya bestämmelserna tillämpas även på fordran som har kommit till före ikraftträdandet, under förutsättning att fordringen inte har preskriberats dessförinnan. För att inte rättsförluster skall uppstå på grund av förkortningen av preskriptionstiden föreslås en treårig övergångstid beträffande äldre fordringar.

Förslaget till ny preskriptionslag

Förslaget har kritiserats vid den hearing utskottet hållit i ärendet. Företagarorganisationernas företrädare har sålunda vänt sig mot att muntliga och skriftliga fordringar i förslaget getts olika långa preskriptionstider. Vidare har kritiserats den kortare preskriptionstidens längd, reglerna för preskriptionsavbrott samt avsaknaden av en yttersta preskriptionstid. Enligt företagarorganisationerna kommer förslaget, sett som en helhet, att medföra betydande olägenheter för näringslivet. Företagarorganisationerna avstyrker därför bifall till propositionen. Även Kooperativa förbundet (KF), som representerar såväl näringslivs- som konsumentintressen, har avstyrkt förslaget. Konsumentverket däremot har framhållit att förslaget om en kort preskriptionstid i konsumentförhållanden innebär betydande fördelar för konsumenterna och ansluter sig till förslaget. Möjligen skulle det enligt verkets mening kunna vara av visst intresse för konsumenterna att en yttersta preskriptionstid införs.

Utskottet vill till en början framhålla att frågorna om preskriptionstidens längd, utgångspunkten för preskriptionstiden och preskriptionsavbrott har sådant inbördes samband att de inte bör prövas var för sig. I det följande kommer utskottet därför att se dessa delar av förslaget som en enhet när utskottet prövar om förslaget till ny lagstiftning kan tillstyrkas.

Som framgår av redogörelsen i det föregående för gällande rätt är de nuvarande preskriptionsbestämmelserna mer än hundra år gamla. Med hänsyn härtill kan det självfallet finnas behov av en modernisering av bestämmelserna. Utskottet vill emellertid understryka att den omständigheten att bestämmelserna är gamla inte kan ensam utgöra tillräckligt skäl för en mer genomgripande omarbetning.

Även i de övriga nordiska länderna gäller gamla preskriptionsregler. Det förhållandet att de nordiska preskriptionsreglerna under avsevärd tid förblivit oförändrade tyder på att de – även om de skiljer sig betydligt från varandra – fungerat tillfredsställande. Att så är fallet har också bekräftats vid de besök som utskottsdelegationen gjorde i Helsingfors, Köpenhamn och Oslo. Några nackdelar med gällande lagstiftning har inte kunnat påvisas vare sig i Danmark, Finland eller Norge. I Sverige har det visserligen under senare år förekommit pressuppgifter om att gäldenärer, som betalt sina skulder, lång tid därefter utsatts för nya krav. Även konsumentverket har fått vissa anmälningar därom. Något uttalat missnöje med nu gällande preskriptionsregler har dock inte förekommit.

Företagarorganisationerna har bestritt riktigheten i departementschefens påstående att de föreslagna reglerna skulle kunna vara till fördel för näringsidkarna. Visserligen har man även inom näringslivet intresse av att fordringsförhållanden avvecklas snabbt. Av många olika skäl kan fordringsförhållanden dock komma att bestå under längre tid än tre år. Gäller det ett fortlöpande affärsförhållande är borgenären enligt organisationerna ofta mer angelägen om affärsförhållandets bestånd än att utkräva skulden. Or-

ganisationerna har framhållit att det ter sig helt orealistiskt att en borgenär vid långvarigt affärslöshållande skulle dra gäldenären inför domstol för att göra upp om kanske en enda tvistig fordran. För näringslivets del skulle införandet av en så kort preskriptionstid som tre år i förening med en skärpning av reglerna om preskriptionsavbrott ställa till stora problem med risk för rättsförluster. Särskilt gäller detta i fråga om de små företagen, som saknar juridisk och ekonomisk expertis.

Vad företagargorganisationerna sålunda anför kan enligt utskottets mening inte frångämmas betydelse. Det kan visserligen sägas att om både det norska och det danska näringslivet kunnat utan svårighet leva med betydligt kortare preskriptionstider än tio år också det svenska näringslivet borde kunna göra detta. Man bortser emellertid då ifrån att preskriptionsreglerna är gamla och att de i princip förblivit oförändrade under större delen av den tid som handeln och industrin utvecklats och expanderat. En väsentlig förändring av preskriptionsreglerna måste därför föra med sig kraftiga ingrepp i affärsseder, administrativa rutiner m. m. Vid utskottsdelegationens besök i Köpenhamn framhöll också företrädare för det danska näringslivet att redan en sänkning av preskriptionstiden från fem till tre år skulle för danskt näringsliv medföra avsevärda problem. För svenskt vidkommande innebär de föreslagna preskriptionsreglerna en väsentligt större omställning än ett liknande förslag skulle göra i Danmark. Utskottet vill också erinra om att den lättnad, som en gäldenär får genom att han inte behöver spara kvitton m. m., inte kommer näringsidkarna till del. Enligt den nya bokföringslag, som trädde i kraft den 1 januari 1977, måste de nämligen spara verifikationer under tio år.

Utskottet vill också peka på att den föreslagna lagregleringen ter sig komplicerad och svårtillämpad. Såsom framhållits av flera av deltagarna i den ovannämnda hearingen kan svårigheter uppstå när det gäller att avgöra vad som är ett skriftligt fordringsbevis och vad som är en konsumentfordran. Även utgångspunkten för preskriptionstiden "den dag fordringen tidigast kan göras gällande" kan i vissa situationer vara svår att bestämma. Särskilt för småföretagare kan dessa tolkningssvårigheter innebära risk för rättsförluster.

I detta sammanhang vill utskottet erinra om att de föreslagna preskriptionsbestämmelserna även blir tillämpliga på fordringar mellan privatpersoner. Enligt utskottets mening kan en förkortning av preskriptionstiden till tre år medföra olägenheter i fråga om sådana fordringar. Även om också i privata förhållanden reverser vanligen utfärdas i samband med lån förekommer det dock ofta handlån till betydande belopp utan skuldebrev. Med hänsyn till släkt- och vänskapsförhållanden torde det många gånger komma att te sig mindre tilltalande för en borgenär att inom en så relativt kort tid som tre år behöva vända sig till domstol för att undvika att fordringen blir preskriberad.

Ett viktigt motiv för förslaget till ny lagstiftning har enligt departements-

chefen varit att den nuvarande tioårspreskriptionen är alltför lång när det gäller fordringar som regelmässigt förekommer i det dagliga livet och som rör förhållandet mellan näringsidkare och konsumenter. Hit hör fordringar på köp av hushållsartiklar och annan lös egendom som är avsedd för enskilt bruk, fordringar på ersättning för reparationsarbeten, transporter m. m. I propositionen framhålls att det också är beträffande fordringar på konsumentområdet som risken är störst för att en gäldenär, som har betalat sin skuld, blir nödsakad att betala på nytt.

För att få en uppfattning om hur pass frekvent det är att en gäldenär utsätts för dubbelkrav har utskottet från konsumentverket inhämtat upplysningar om verkets erfarenheter. Av den sammanställning som överlämnats till utskottet framgår att verket kommit i kontakt med problemet genom skriftliga anmälningar från enskilda konsumenter och genom verkets telefonrådgivning. Antalet klagomål har av verket beräknats till något mer än ett tiotal per år. Klagomålen synes framför allt röra sig om konsumenttjänster i form av reparationer och annat arbete på fast egendom.

Vad sålunda framkommit ger enligt utskottets mening inte belägg för att dubbelkrav skulle utgöra något större problem. Det kan för övrigt anmärkas att i två av de i sammanställningen särskilt redovisade tre fallen fordringen inte heller skulle ha varit preskriberad om de föreslagna nya preskriptionsreglerna hade gällt. Utskottet vill också tillägga att det torde förhålla sig så att många konsumenter inte sparar kvitton ens i tre år. För att preskriptionstiden skall få någon verklig effekt borde den följaktligen sättas betydligt kortare än tre år. Mot en så snäv tidsgräns talar emellertid det förhållandet att det inte är osannolikt att konsumenterna då skulle efter mycket kort tid kunna bli utsatta för hårdhänta inkassokrav även i sådana fall där de är beredda att betala frivilligt. Det kan i sammanhanget anmärkas att företrädaren för de finska konsumentintressena uttryckt farhågor för att redan en preskriptionstid om tre år skulle kunna innebära ett ökat betalningstryck på konsumenterna och följaktligen vara till nackdel för dessa. Utskottet vill också tillägga att det förhållandet att en fordran är preskriberad inte innebär att konsumenten alltid kan göra sig av med sina kvitton. På grund av annan lagstiftning, t. ex. i fråga om realisationsvinstbeskattning, inkomstbeskattning, fastighetstaxering m. m., kan det i vissa fall finnas skäl att spara kvitton längre än i tre år.

Mot bakgrund av det anförda anser utskottet att den nuvarande preskriptionstiden knappast inneburit några mer märkbara olägenheter när det gäller konsumentfordringar. Allmänt sett måste det dock vara ett konsumentintresse att fordringar inom konsumentområdet avvecklas inom en rimlig tid. En förkortning av den allmänna preskriptionstiden inom detta område ter sig därför principiellt motiverad.

Sammanfattningsvis konstaterar utskottet sålunda att de föreslagna preskriptionsreglerna innebär nackdelar när det gäller fordringar inom affärlivet. Motsvarande torde i viss mån gälla privatlivets fordringar. Enligt ut-

skottets mening är det endast inom konsumentområdet som det kan finnas anledning att förkorta preskriptionstiderna. Ensamt kan detta dock inte utgöra tillräckligt skäl för att införa nya generella preskriptionsregler. Återstår då frågan huruvida det med hänsyn till intresset av nordisk enhetlighet på området finns skäl att generellt ändra preskriptionsreglerna.

Som framgår av vad utskottet tidigare anfört har propositionen tillkommit mot bakgrund av ett långvarigt nordiskt lagstiftningsarbete. Den omständigheten att arbetet pågått i tjugofem år utan att några nämnvärda resultat uppnåtts tyder dock på att intresset för och behovet av enhetliga nordiska regler på området inte varit särskilt stort. Läget är nu det att i Norge har utarbetats en departementspromemoria som har remissbehandlats. Propositionen i ämnet väntas föreläggas stortinget hösten 1977. I Danmark och i Finland har några lagförslag inte framlagts.

Det norska departementsförslaget innebär att den treåriga preskriptionstiden, som i praktiken varit den mest tillämpliga, nu även formellt görs till huvudregel. En preskriptionstid om tio år skall finnas endast i fråga om skuldbrev och handlån. Den tjugofemåriga preskriptionstiden bibehålls i fråga om bankfordringar. Någon motsvarighet till den svenska uppdelningen i skriftliga och muntliga fordringar och i konsumentfordringar och andra fordringar finns inte. På fråga av utskottsdelegationen har företrädare för det norska justitiedepartementet förklarat att man inte funnit den svenska lösningen lämplig för norskt vidkommande.

I Danmark och Finland har vederbörande justitiedepartement upplyst att man inte har några principiella invändningar mot förkortade preskriptionstider men att frågan inte beöms ha någon prioritet. Företrädare för resp. lands näringsliv har förklarat sig inte önska någon ändring i gällande bestämmelser. Man har vidare uppgett att den bristande överensstämmelsen mellan lagstiftningen i de olika länderna på ifrågavarande område inte synes ha medfört några komplikationer. Även om det skulle kunna vara en fördel att enhetliga regler tillskapades är behovet därav inte särskilt stort. Viktigare för näringslivet är att t. ex. köplagsreglerna är enhetliga.

Det anförda visar enligt utskottets mening att det inte torde föreligga något sådant behov av en nordisk enhetlighet på detta område som kan motivera en omfattande ändring av gällande rätt. Intresset för enhetliga nordiska regler har också visat sig svagt.

På anförda skäl kan utskottet inte ställa sig bakom förslaget till en ny preskriptionslag. Konsumenternas intresse av kortare preskriptionstider bör i stället kunna tillgodoses genom särskilda preskriptionsbestämmelser i fråga om konsumentfordringar. Hur sådana bestämmelser skall utformas behöver emellertid närmare utredas. Det bör ankomma på regeringen att göra detta. Reglerna bör emellertid enligt utskottets mening bygga på en treårig preskriptionstid. Förslag om särskilda preskriptionsregler i konsumentförhåll-

landen bör föreläggas riksdagen senast i samband med att förslag till lagstiftning på grundval av konsumenttjänstutredningens arbete föreläggs riksdagen. Vad utskottet sålunda anfört bör ges regeringen till känna.

Övriga lagförslag

Förslagen utgör följdändringar till preskriptionslagsförslaget och bör följaktligen avslås.

Hemställan

Utskottet hemställer

att riksdagen med avslag på propositionen 1976/77:5 ger regeringen till känna vad utskottet anfört om att förslag till särskilda preskriptionsregler i konsumentförhållanden bör föreläggas riksdagen.

Stockholm den 29 mars 1977

På lagutskottets vägnar

IVAN SVANSTRÖM

Närvarande: herrar Svanström (c), Andersson i Södertälje (s), Olsson i Timrå (s), fru Nilsson i Sunne (s), herrar Ekinge (fp), Andersson i Gamleby (s), Olsson i Sundsvall (c), Gillström (s), herr Konradsson (s), fru Fredgardh (c), herr Andréasson (s), fru Karlsson (c), fru Andersson i Täby (c), herrar Ollén (m) och Pettersson i Stockholm (m).

Reservation

av herrar Andersson i Södertälje, Olsson i Timrå, fru Nilsson i Sunne, herrar Andersson i Gamleby, Gillström, Konradsson och Andréasson (samtliga s) som anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 19 med orden "Som framgår" och slutar på s. 23 med orden "följaktligen avslås" bort ha följande lydelse:

Som framgår av redogörelsen i det föregående för gällande rätt är de nuvarande preskriptionsbestämmelserna mer än hundra år gamla. Sedan deras tillkomst har emellertid produktionsförhållanden och konsumtionsvanor radikalt förändrats. De allmänna preskriptionsbestämmelserna har därför kommit att framstå som föråldrade och i behov av modernisering. Den långa preskriptionstiden, tio år, i förening med det mycket formlösa sätt

på vilket preskriptionstiden kan avbrytas har föranlett att det i praktiken endast undantagsvis blir aktuellt att vid krav återropa preskription. Rättspraxis uppvisar också endast enstaka fall där domstol kunnat konstatera att en fordran är preskriberad. Att den nuvarande allmänna preskriptionstiden i många fall är för lång framgår för övrigt av att bestämmelser om kortare preskriptionstider har måst införas i ett flertal specialförfattningar.

Det viktigaste motivet för förslaget till ny lagstiftning har enligt departementschefen varit att den nuvarande tioårspreskriptionen är alltför lång, framför allt när det gäller fordringar som regelmässigt förekommer i det dagliga livet och som rör förhållandet mellan näringsidkare och konsumenter. Hit hör fordringar på köp av hushållsartiklar och annan lös egendom som är avsedd för enskilt bruk, fordringar på ersättning för reparationsarbeten, transporter m. m. I propositionen framhålls att det också är beträffande fordringar på konsumentområdet som risken är störst för att en gäldenär som har betalat sin skuld blir nödsakad att betala på nytt.

För att få en uppfattning om hur pass frekvent det är att en gäldenär utsätts för dubbelkrav har utskottet från konsumentverket inhämtat upplysningar om verkets erfarenheter. Av den sammanställning som överlämnats till utskottet framgår att verket kommit i kontakt med problemet genom skriftliga anmälningar från enskilda konsumenter och genom verkets telefonrådgivning. Antalet klagomål har av verket beräknats till något mer än ett tiotal per år. Klagomålen synes framför allt röra sig om konsumenttjänster i form av reparationer och annat arbete på fast egendom.

Uppgifterna från konsumentverket ger visserligen inte belägg för att olika företag mer systematiskt skulle försöka göra gällande dubbelkrav mot gäldenärerna. Sammanställningen visar dock att det förekommer ett antal fall av dubbelkrav varje år. Det kan dessutom hållas för troligt att det förekommer ett inte obetydligt antal fall som aldrig kommer till konsumentverkets kännedom. Ställs dubbelkrav har gäldenären, om han är privatperson, ofta begränsade möjligheter att visa att han har betalt. Vanligtvis förenskilda personer inte ordentliga räkenskaper, och de sparar inte kvitton någon längre tid. I varje fall torde det vara sällan förekommande att de sparar kvitton m. m. under så lång tid som tio år. Det behövs därför enligt utskottets mening ett ökat skydd för konsumenten mot dubbelkrav. Härtill kommer att det allmänt sett måste vara ett konsumentintresse att fordringar inom konsumentområdet avvecklas inom en rimlig tid. Utskottet ansluter sig därför helt till departementschefens ståndpunkt att den nuvarande preskriptionstiden bör forkortas när det gäller konsumentfordringar.

Vad utskottet nu anfört talar i viss mån för att preskriptionstiden borde sättas betydligt kortare än tre år. Om man inför en alltför kort preskriptionstid föreligger dock en uppenbar risk för att borgenärer för att undvika preskription mycket snabbt ansöker om stämning eller betalningsföreläggande även mot sådana gäldenärer som kanske är fullt beredda att betala frivilligt, något som från enskild synpunkt självfallet är betänkligt. Den föreslagna

treåriga preskriptionstiden ger enligt utskottets mening gäldenären tillräckligt rådrum och undanröjer risken för att han i onödan skall utsättas för rättsliga åtgärder. Med en sådan tidsfrist torde även borgenären få tillräcklig tid för att kräva betalning eller för att åstadkomma preskriptionsavbrott. En fördel med förslaget är också att man får samma preskriptionstid som nu gäller i Norge för motsvarande fordringar och som man under de nordiska överläggningarna varit överens om att ha som utgångspunkt för enhetliga nordiska preskriptionsbestämmelser.

Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att det föreligger en rekommendation från Nordiska rådet till de olika länderna att försöka få till stånd enhetliga regler om preskription av fordringar. Läget är nu det att i Norge har utarbetats en departementspromemoria som har remissbehandlats. Propositionen i ämnet väntas föreläggas stortinget hösten 1977. I Danmark och i Finland har några lagförslag inte framlagts.

Det norska departementsförslaget innebär att den treåriga preskriptionstiden, som i praktiken varit den mest tillämpade, nu även formellt görs till huvudregel. En preskriptionstid om tio år skall finnas endast i fråga om skuldebrev och handlån. Den tjugoföråriga preskriptionstiden bibehålls i fråga om bankfordringar. Någon motsvarighet till den svenska uppdelningen i skriftliga och muntliga fordringar och i konsumentfordringar och andra fordringar finns inte. Det norska förslaget skiljer sig således något från propositionens förslag. När det gäller de viktigaste bestämmelserna, nämligen den kortaste preskriptionstidens längd, utgångspunkten för preskriptionstiden och sättet för preskriptionsavbrott, överensstämmer dock de båda förslagen.

I Danmark och Finland har företrädare för respektive lands justitiedepartement uppgivit för utskottsdelegationen att man inte har några principiella invändningar mot förkortade preskriptionstider men att frågan inte bedömts ha någon prioritet. Om de svenska och norska förslagen skulle antas, kan man dock räkna med att även i Danmark och Finland frågan om ny preskriptionslagstiftning kommer att aktualiseras.

Som framgår av det föregående har företagargorganisationerna kritiserat lagförslaget, framför allt därför att det är tillämpligt på fordringar inom affärslivet. De svårigheter som enligt organisationerna skulle uppstå för de enskilda näringsidkarna till följd av den sänkta preskriptionstiden och de skärpta reglerna om preskriptionsavbrott finner utskottet dock något överdrivna. Samma gäller påståendena om att lagens utformning skulle medföra tolkningssvårigheter. Utskottet hänvisar till att man sedan länge i Norge och Danmark haft preskriptionstider på tre respektive fem år i fråga om flertalet av de vanligaste fordringarna inom affärsvärlden och regler om preskriptionsavbrott som är desamma som i propositionens förslag. Enligt vad näringslivets företrädare i dessa länder uppgivit för utskottsdelegationen har gällande preskriptionsregler inte inneburit några nackdelar för näringslivet. Tvärtom har det varit till fördel att fordringsförhållandena måste av-

vecklas inom en inte alltför lång tid. Enligt utskottets mening borde det även för svenskt vidkommande vara till fördel med kortare fordringsförhållanden. Ju äldre en oklar fordran är desto svårare blir det för borgenären att styrka grunden för sin fordran och för gäldenären att ta ställning till anspråket och framställa de invändningar som kan vara befogade. Utskottet vill också peka på att, om i det enskilda fallet behov skulle finnas av längre preskriptionstid än tre år och parterna vill undvika rättsliga åtgärder, lagförslaget enligt 14 § ger parterna rätt att träffa avtal om förlängning av preskriptionstiden. Utskottet vill också erinra om att förslaget innehåller vissa tidsfrister (3 §), vilka kan bli tillämpliga, om en borgenär har giltig ursäkt för att ej avbryta preskription i tid på grund av att han t. ex. inte vet vem som är rätt gäldenär eller på grund av att gäldenären inte kan anträffas.

Det anförda innebär inte att utskottet vill bestrida att det vid en övergång till det nu föreslagna systemet för preskription av fordringar kan uppstå problem för näringslivet och de enskilda näringsidkarna. Det kan sålunda uppkomma behov av att ändra affärspraxis, administrativa rutiner m. m. Enligt utskottets förmenande torde det dock i huvudsak röra sig om problem av övergångskaraktär. När det gäller tolkningen av lagens regler finns det enligt utskottets mening inte anledning anta att det skall uppkomma svårare problem än som normalt kan anses följa med en ny genomgripande lagstiftning. Utskottet utgår också från att företagargorganisationerna kommer att informera sina medlemmar om de nya reglerna. Såsom kommer att framgå av det följande föreslår utskottet för att möjliggöra informationsinsatser att lagens ikraftträdande senareläggs. Utskottet vill även erinra om att i fråga om fordringar som vid lagens ikraftträdande ännu ej preskriberats gäller en särskild övergångstid för att inte borgenären oförskyllt skall åsamkas rättsförluster när den nya lagstiftningen träder i kraft.

I sammanhanget bör framhållas att de nu föreslagna preskriptionsreglerna även blir tillämpliga på privatlivets fordringar, t. ex. sådana som uppkommer när enskilda personer köper egendom av personer som inte är näringsidkare. Även i sådana fall är det en fördel att fordringsförhållandet avvecklas inom en rimlig tid. När det gäller fordringar mellan privatpersoner rör det sig inte sällan om långfristiga lån. I sådana fall undertecknar gäldenären som regel en revers på beloppet, i varje fall om beloppet är av någon storlek. Därmed kommer också en tioårstid att löpa. I fråga om rena handlån blir preskriptionstiden däremot enligt huvudregeln tre år. Som framgår av det ovan anförda innehåller det nya norska departementsförslaget en tioårig preskriptionstid vid handlån. Från norsk sida har man emellertid uppgivit att man är tveksam om behovet av en lång preskriptionstid i dessa fordringsförhållanden, och departementets företrädare har förutskickat att undantaget från treårsregeln, när det gäller handlån, möjligen kommer att utgå i den blivande propositionen. Utskottet kan inte finna att det för svenskt vidkommande finns anledning att undanta handlån från huvudregeln utan anser att man kan acceptera en treårstid även vid detta slag av privata fordringar.

Sammanfattningsvis konstaterar utskottet sålunda att förslaget om en förkortning av den allmänna preskriptionstiden och en skärpning av reglerna om preskriptionsavbrott innebär betydande fördelar sett från konsument-synpunkt. Även när det gäller fordringar utanför konsumentområdet är det en fördel att fordringsförhållanden avvecklas inom inte alltför lång tid. De invändningar mot förslagen som gjorts av näringslivet är enligt utskottets mening inte av den vikt att fordringar mellan näringsidkare bör undantas från förslaget. Utskottet vill också betona att det är en avgjord vinning om man kan ha enhetliga, generella preskriptionsbestämmelser och inte olika bestämmelser för skilda typer av fordringar.

Propositionens förslag innebär även ett närmande till norsk rätt på området. Ett genomförande av förslaget torde komma att väsentligt öka möjligheten att så småningom uppnå nordisk enhetlighet och härigenom uppfylla Nordiska rådets rekommendation. Till undvikande av missförstånd vill utskottet stryka under att utskottet härvid inte avser exakt lika regler i de olika länderna utan en enhetlighet när det gäller de viktigaste bestämmelserna, nämligen de om preskriptionstidens längd, dess utgångspunkt, preskriptionsavbrott samt verkningar av preskription och preskriptionsavbrott.

På anförda skäl ansluter sig utskottet till förslagens huvudpunkter.

När det gäller enskildheter i lagförslaget vill utskottet först något beröra frågan om en *yttersta preskriptionstid*. Det förhållandet att utgångspunkten för preskriptionstiden inte som i gällande rätt är fordringens tillkomst utan den dag då fordringen tidigast kan göras gällande innebär att tiden mellan fordringens tillkomst och den tidpunkt när den preskriberas kan bli mycket lång. Detta kan självfallet i vissa fall innebära nackdelar för såväl gäldenär som borgenär. I preskriptionslagsförslaget föreskrivs emellertid en yttersta preskriptionstid endast i fråga om skadeståndsfordringar (6 §). Avsaknaden av en generell yttersta preskriptionstid kritiseras av lagrådet som föreslår att en sådan bestämmelse införs. Som framgår av vad utskottet tidigare anfört har företagargenerationerna anslutit sig till lagrådets ståndpunkt. Även konsumentverket har uttryckt att det kunde vara av intresse för konsumenterna med en sådan regel.

Enligt departementschefens uppfattning talar starka skäl mot att införa en allmän bestämmelse om en yttersta preskriptionstid från fordringens tillkomst. Han anser den främsta nackdelen med en sådan bestämmelse vara att preskriptionslagen därmed blir mer komplicerad än enligt propositionsförslaget, något som ökar tillämpningssvårigheterna för både allmänheten och myndigheterna. Lagrådets förslag skulle enligt departementschefen i själva verket innebära att man får två olika system för beräkning av preskriptionstid. Vidare inträder den komplikationen att det samtidigt kan löpa två olika preskriptionstider med olika utgångspunkter beträffande en och samma fordran. Dessutom skulle man även i framtiden få dras med de inte obetydliga problem som hänger samman med frågan när en fordran skall anses tillkommen och som nu föreligger vid tillämpningen av preskriptionsförordningen.

Vad departementschefen sålunda anfört som skäl mot att införa en generell yttersta preskriptionstid finner utskottet övertygande. Utskottet tillstyrker följaktligen bifall till propositionen i denna del.

En fråga som varit föremål för en särskild hearing i ärendet är frågan om *preskription av medel innesående hos bank*. F. n. gäller huvudregeln om tioårig preskription även fordringar på medel som innesår på bankräkning. I propositionen föreslås att preskriptionslagen ej skall vara tillämplig på sådana fordringar (I § 2 st.). Undantagsbestämmelsen föreslås dock inte gälla fordran på grund av insättning i inlåningsrörelse som drivs av t. ex. KF eller HSB eller fordran som står inne på postgirokonto. Sådana fordringar preskriberas alltså enligt allmänna regler.

För att tillgodose bankernas intresse av att kunna avveckla bankkonton som har stått outnyttjade under mycket lång tid föreslås i stället att i lagen om gälds betalning genom penningars nedsättande i allmänt förvar tas in en bestämmelse om att nedsättning av belopp som satts in på räkning hos bank e. d. får ske även om fordringen inte är förfallen till betalning, under förutsättning att tio år har förflutit från det insättning eller uttag senast gjordes. Dessutom förordas att den tid som skall förflyta innan medel, som har satts ned, får lyftas av den som har gjort nedsättningen förkortas från tjugo till tio år. Det sagda innebär i praktiken att preskriptionstiden blir tjugo år för ifrågavarande slag av bankfordringar.

De föreslagna bestämmelserna har starkt kritiserats av Bankföreningen, Sparbanksföreningen och Föreningsbankernas förbund, som anser att även fordran grundad på insättning på inlåningskonto i bank skall vara underkastad de allmänna preskriptionsbestämmelserna. Enligt föreningarna innebär den föreslagna regleringen betydande olägenheter. Dels är nedsättningsförfarandet en omständlig och tungrodd metod för att avveckla konton, dels skyddar nedsättningsförfarandet banken från krav på grund av kontot endast såvitt avser det nedsatta beloppet. Banken skulle för att kunna utnyttja nedsättningsförfarandet nödgas successivt registrera konton på vilka inga nedsättningar eller uttag gjorts under de senaste tio åren. För att kunna återkräva det nedsatta beloppet, om ingen inom föreskriven tid gör anspråk på detta, måste banken ordna med en särskild bevaknings- och återkravs-rutin. Den viktigaste invändningen mot förslaget är emellertid att banken kan utsättas för krav som går utöver det nedsatta beloppet. Risker för att banken skall få krav på redan utbetalade belopp är störst när det gäller de motbokslösa kontona, såsom checkkonton, kvittokonton m. fl. Antalet sådana konton torde f. n. uppgå till cirka tre miljoner. För att skydda sig mot dubbelkrav skulle bankerna tvingas att spara bokföringsverifikationer under en i princip obegränsad framtid. Detta skulle även med en utvecklad mikrofotografering av arkivalier så småningom leda till oeffterrättliga arkivförhållanden. Den enda alternativa lösningen synes föreningarna vara att bankerna utnyttjar avtalsfriheten på området och med samtliga kontoinnehavare träffar avtal om en särskild preskriptionstid. Enligt förening-

arna torde man kunna utgå från att bankerna – om propositionens förslag genomförs – kommer att använda sig av denna lösning.

Bankinspektionen har förklarat sig helt dela bankföreningarnas uppfattning att ifrågavarande undantag för vissa bankfordringar från de allmänna preskriptionsbestämmelserna bör utgå. För fordringar på medel inestående hos bank bör i stället gälla en tioårig preskriptionstid.

Utskottet vill för sin del framhålla att den nuvarande tioåriga preskriptionstiden inte synes ha inneburit några rättsförluster eller andra nackdelar för kontohavarna. Enligt vedertagen praxis utbetalar bankerna nämligen inestående medel till den som visar sig berättigad därtill oavsett om preskription har inträtt. Man betalar dock som regel inte ränta för tid efter det att fordringen preskriberats. Vad bankföreningarna och bankinspektionen invänt mot den i propositionen ändrade ordningen finner utskottet tungt vägande. Utskottet kan därför inte ställa sig bakom propositionens förslag i denna del.

Utskottet förordar att andra stycket i 1 § i förslaget till preskriptionslag utgår. Vidare föreslår utskottet att i 2 § införs ett nytt, tredje stycke av innebörd att fordran grundad på insättning på räkning hos bank eller annan som yrkesmässigt bedriver inlåningsrörelse skall preskriberas när tio år förflutit från det insättning eller uttag senast gjordes. Utskottet vill tillägga att det med propositionens förslag är tveksamt vilken preskriptionstid som gäller beträffande medel på postgirokonto. Som regel torde postgirot inte utfärda skriftliga fordringsbevis. I dessa fall är preskriptionstiden tre år. Utfärdas skriftligt fordringsbevis är preskriptionstiden tio år. När det gäller konton hos KF och HSB m. fl. kan det förekomma både motbokskonton och motbokslösa konton med olika preskriptionstider. Denna ovisshet om preskriptionstiden undanröjs med utskottets hänvisning till "annan som yrkesmässigt bedriver inlåningsrörelse". I samtliga angivna fall blir preskriptionstiden nu tio år.

Beträffande lagförslaget i övrigt har utskottet ingen erinran. Utskottet återkommer i det följande till frågan om ikraftträdande och till övergångsbestämmelserna.

Övriga lagförslag

Vad utskottet ovan föreslagit beträffande fordran på medel som inestår hos bank föranleder att det föreslagna tredje stycket i 1 § förslaget till lag om ändring i lagen (1927:56) om gälds betalning genom penningars nedläggande i allmänt förvar bör utgå. I övrigt föranleder förslagen inga kommentarer från utskottets sida.

Ikraftträdande m. m.

Propositionen förelades riksdagen vid riksmötets öppnande. Dess behandling i utskottet har tagit en avsevärd tid i anspråk. Den tid som nu återstår fram till den i propositionen föreslagna ikraftträdandetidpunkten 1 juli 1977 är enligt utskottets mening alltför kort. Ikraftträdandet bör därför senareläggas. Enligt utskottets mening fordrar den nya preskriptionslagen betydande informationsinsatser från justitiedepartementets, myndigheters och organisationers sida. På grund härav föreslår utskottet att samtliga lagförslag skall träda i kraft den 1 januari 1978. Den i övergångsbestämmelserna till preskriptionslagen intagna övergångstiden bör på motsvarande sätt förlängas med ett halvt år.

dels att utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

att riksdagen med förklaring att propositionen 1976/77:5 inte kun-
nat oförändrad bifallas

1. antar förslaget till preskriptionslag med följande i härvid fogad bilaga som *utskottets förslag* betecknade ändringar,
2. antar förslaget till lag om ändring i lagen (1927:56) om gälds betalning genom penningars nedsättande i allmänt förvar med dels följande i härvid fogad bilaga som *utskottets förslag* betecknade ändringar, dels sådan ändring av ingressen till lagförslaget som föranleds härav,
3. antar de övriga genom propositionen framlagda lagförslagen med den ändringen att lagarnas ikraftträdande bestämmes till den 1 januari 1978.

Av reservanternas föreslagna ändringar i lagförslagen

**1 Förslag till
Preskriptionslag***Regeringens förslag**Utskottets förslag*

1 §

Denna lag --- (regeringens förslag) --- särskilt föreskrivet.
*Lagen gäller ej fordran på medel
 som inestår hos bank.*

2 §

Fordran preskriberas --- (regeringens förslag) --- göras gällande.
 Preskriptionstiden är --- (regeringens förslag) --- 1 § konsument-
 köplagen.

*Fordran på medel som inestår på
 räkning hos bank eller annan som yr-
 kesmässigt bedriver inlåningsrörelse
 preskriberas tio år efter det insättning
 eller uttag senast gjordes.*

I fråga om --- (regeringens förslag) --- i 6-8 §§.

Denna lag träder i kraft den 1 juli
 1977.

Denna lag träder i kraft den 1 ja-
 nuari 1978.

Lagen tillämpas --- (regeringens
 Fordran som avses i andra stycket
 preskriberas ej före den 1 juli 1980,
 om icke preskription skulle ha inträtt
 dessförinnan även enligt äldre be-
 stämmelser.

förslag) --- nya lagen.

Fordran som avses i andra stycket
 preskriberas ej före den 1 januari
 1981, om icke preskription skulle ha
 inträtt dessförinnan även enligt äldre
 bestämmelser.

I fråga om sådan fordran på skatt
 eller allmän avgift varom särskilda
 bestämmelser om preskription icke
 har meddelats skall förordningen
 (1862:10 s. 1) om tioårig preskription
 och om kallelse å okända borgenärer
 äga fortsatt tillämpning i sin lydelse
 vid utgången av juni 1977.

I fråga om sådan fordran på skatt
 eller allmän avgift varom särskilda
 bestämmelser om preskription icke
 har meddelats skall förordningen
 (1862:10 s. 1) om tioårig preskription
 och om kallelse å okända borgenärer
 äga fortsatt tillämpning i sin lydelse
 vid utgången av december 1977.

6 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1927:56) om gälds betalning genom penningars nedsättande i allmänt förvar***Regeringens förslag**Utskottets förslag*

1 §

Vägrar borgenär --- (regeringens förslag) --- hos överexekutor.

Lag samma --- (regeringens förslag) --- skall erläggas.

Nedsättning av belopp som inestår på räkning hos bank får ske även i annat fall än som anges i första och andra styckena, när tio år har förflutit från det insättning eller uttag senast gjordes.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1977. I fråga om nedsättning som har skett före ikraftträdandet gäller äldre bestämmelser.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1978. I fråga om nedsättning som har skett före ikraftträdandet gäller äldre bestämmelser.